VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Fundamentalismin tuolle puolen

Amartya Sen on Intiassa syntynyt ja angloamerikkalaisessa maailmassa vaikuttava taloustieteilijä.

Hän on kirjoittanut merkittäviä tutkimuksia maatalouden innovaatioista, nälänhädistä, tasa-arvosta ja epätasa-arvosta, hyvinvoinnin taloustieteestä sekä identiteetistä yhteiskunnallisen toiminnan motiivina.

Sen on saanut taloustieteen Nobel-palkinnon jo vuonna 1998. Siis taloustieteilijäksi jo varsin nuorella iällä.

Niille, jotka tosissaan ovat kiinnostuneet yhteiskunnasta ja aatteista, mainitsen, että Amartya Sen on maailman ekonomistien ja filosofien joukossa lähin vastine Santeri Alkiolle. Onhan vastaavia ajatussukulaisia muitakin – esimerkiksi **Wendell Berry** – mutta Sen on akateemisesti oma lukunsa. Hän pystyy perustelemaan intuitiivisesti tunnistetut eettiset kannanotot selkein ja seurattavin ajatuksin.

Monikin Senin kirjoista ansaitsisi tulla esitellyksi, mutta käteen osui 2009 julkaistu teos ”Identiteetti ja väkivalta”. Nimi ei ole paras mahdollinen. Teos nimittäin käsittelee todellisuudessa uskonnollista fundamentalismia ja äärinationalismia. Siis luokittelujärjestelmiä, jotka tuottavat taloudellisen taantuman oloissa tarpeen nimetä syyllisiä ja syntipukkeja. Pelottaako ketään oireena, miten Suomessakin on parhaillaan käynnistä suorastaan vaarallinen syyllisten nimeämisvimma?

Amartya Senin perusviesti tässä kirjassa on, että ongelmia tulee aina, jos suostumme siihen, että joku ulkopuolinen taho luokittelee meidät ihmiset yhden ja ainoan luokittelujärjestelmän kautta. Luokittelu voi olla uskonnollinen, etninen, luokka-asemaan, sukupuoleen tai asuinpaikkaan perustuva. Se voi olla sataan samantapaiseen luokittelutapaan perustuva. Olennaista on, että se taho, joka tekee ja tarjoaa tuon luokittelun, sivuuttaa kaikki muut samaistumispinnat.

”Jos juutalainen joutuu vetoamaan juutalaiseen identiteettiinsä saadakseen tasa-arvoista kohtelua, ovat 1930-luvun natsit voittaneet”, kirjoittaa Sen. Pääsittekö kärryille? Toisin sanoen yhtäläisen kohtelun perusteet ovat yleisinhimillisessä ihmisyydessä, eivät etnisessä luokittelujärjestelmässä. Tämä kohta on tässä jutussa ratkaiseva sille mitä seuraavassa sanon.

Ahtaasti tulkittu monikulttuurisuus tai perussuomalaisuus tai ruotsinkielisyys on mieltämisen ansa. Kyllä, myös tuo monikulttuurisuus. Jos nimittäin taustalla on etninen luokittelu ja kaikkien poliittisten ratkaisujen käsittely etnisyyden kautta. Jyrkät ja jyrkennetyt jaot johtavat rakenteelliseen väkivaltaan.

Yhden identiteetin sijasta meillä on kymmeniä identiteettejä eli ”samaistumispisteitä toimijana”. Nämä yhden ihmisen kymmenet eri roolit antavat suhteellisuudentajua ja pitävät yllä yhteiskunnallista tietoisuutta. Ratkaisu ei siis ole siinä, että ryhdymme tai julistaudumme kaikki liberaaleiksi. Ratkaisu on siinä, että olemme sananmukaisesti ”monessa mukana”. Siitä seuraa ymmärrys ja asenne, jota voi kutsua liberaalisuudeksi eli Suomen oloissa avaraksi keskustalaisuudeksi.

Olen suomalainen, mies, isä, puoliso, keskituloinen, kirjoittaja, yrittäjä, taloustieteiden kandidaatti, kyläläinen, metsänomistaja, kunnankehittäjä, luonnonsuojelija, talonpoikaiskulttuurikko, keskustalainen, liberaali, karjalainen, hämäläinen, lempääläinen, pohjoismaalainen, unionikansalainen, agnostikko, auringonpalvoja, ekohistorioitsija, bioregionalisti, puurakentaja, semantikko, diabeetikko, paikkariippuvainen, sopimuseetikko ja ainoa juuri tätä elämää elävä.

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

YRTTIMAAN TARINOITA

Laihduttajan lakritsiyrtti

Menneenä kesänä tarjosin ystäväperheen lapsille kasvimaalta maustefenkolin lehtiä. Ilokseni lapset pitivät anikseen ja lakritsiin vivahtavasta kasvista.

Tullessani tunnin kuluttua takaisin ulos pari fenkolipensasta oli syöty luurangoiksi.

Maustefenkolista voidaan käyttää lehdet, salaattifenkolista lisäksi sipulimainen tyvi. Tillin sukuinen fenkoli toimii hyvin tuoresalaateissa ja kalaruuissa. Siemenillä voi maustaa vaikkapa säilykekurkkuja tai leipää.

Suomen leveyksillä fenkoli ei tuota siemeniä. Kaupassa myytävät siemenet voivat tulla Egyptistä, missä jo pyramidien rakentajat maustoivat fenkolinsiemenillä ruokansa.

Fenkolia käytetään eniten Intiassa. Siellä fenkolinsiemeniä nautitaan aterian jälkeen sokerikuorrutettuina karamellin tapaan tai sellaisenaan ruoansulatusta parantamaan ja suuta raikastamaan.

Hammastahnalle fenkoli antaa mielestäni mentolia miellyttävämmän maun.

Entisaikaan fenkolin siemeniä pureskeltiin jumalanpalveluksen aikana pitämään kuulija hereillä ja nälkä loitolla. Fenkoli todella vähentää nälän tunnetta. Ennen ateriaa nautittu kuppi fenkoliteetä voi olla avuksi painon pudottamisessa.

TOPI LINJAMA

Koristeellista lautanauhaa käytettiin moniin tarkoituksiin, kuten vyönä ja koristeena. Lautanauhan nimi viittaa sen valmistustekniikkaan, joka muistuttaa kangaspuilla kutomista.

Käsityöaarteita alusvaatteista seinäryijyihin

Käsitöiden tekemisen perinne ei katoa, vaikka melkein kaiken voi nykyään ostaa kaupasta.

Vanhanvihreä, damastikangaskuvioinen pahvikotelo kätkee sisäänsä kaksi komeaa ja painavaa kirjaa. Molempien kansissa on tumman suklaanruskealla pohjalla tekstiiliaiheiset kohokuviot.

Ensimmäisen osan kanteen on valittu valkea lakanapitsi, toisessa on värikäs lautanauha. Kuviot ja kirjojen nimi Suomalaiset käsityöaarteet 1–2 (WSOY 2012) vievät ajatukset menneisyyteen.

Kirjojen tarkempi tarkastelu paljastaa, että aarteiden etsinnässä tullaan nykypäivään saakka.

Kun kauppoja ei ollut

Käsityöaarteet käsitetään kirjoissa naisten töihin perinteisesti kuuluneiksi tekstiilitöiksi.

Monipuolisin kuvin elävöitetyt kirjat ovat katsaus naisten käsityötaitoihin, vaatteiden valmistamiseen ja kodin tekstiilien aikakausiin Suomessa.

Agraariyhteisössä käsillä tekemisen taito oli elinehto. Käyttö- ja sisustustekstiilejä ei voinut ostaa kaupasta kuten nykyään, koska kauppoja ei ollut.

Sen jälkeen kun kaupat yleistyivät, ja niiden hyllyt alkoivat täyttyä tehdastekoisista kankaista ja muista tekstiileistä, niitä ei aluksi pidetty omatekoisen kaltaisina. Ne olivat lisäksi kalliita.

Vasta 1900-luvulla tekstiiliteollisuuden tuotteet alkoivat olla jokaisen käytettävissä ja hankittavissa pula-aikojen poikkeusoloja lukuun ottamatta.

Alushousuja ja patjoja

Aiemmin kaikki piti valmistaa itse alushousuista patjoihin ja peittoihin. Jokaisen piti osata tehdä käsitöitä edes auttavasti.

Koti ja koulu opettivat tyttöjä tekstiilitöiden ja poikia puutöiden tekoon.

Vaikka kaikkia kodin käyttöesineitä ei ole ollut pakko valmistaa itse enää vuosikymmeniin, moni haluaa tehdä käsitöitä edelleen.

Siinä missä ennen kudin saattoi olla mukana kävellessäkin, nykyään moni katsoo televisiota käsityö kädessään.

Nimikoituja liinavaatteita

Kirjasarjan ensimmäisessä osassa pääpaino on liina- ja vuodevaatteissa sekä niiden kirjailussa ja nimikoinnissa. Peitteiden joukossa esitellään muun muassa ryijyjä.

Elämän käännekohtiin – syntymään, naimisiinmenoon ja kuolemaan – liittyvät tekstiilit ovat saaneet lukunsa. Suojaavista tekstiileistä esiin nostetaan kaikille tutun patalapun ohella keittoastioiden kahvojen suojaksi neulotut tai virkatut ”suojukkeet” sekä sipuli- ja muut pussukat.

Kirjasarjan toisessa osassa käsitellään sisustustekstiilien ja pukeutumisen historiaa sekä koriste-esineitä ja tekstiilitaidetta.

Pitkistä räsy- ja villalankamatoista siirrytään luontevasti muovikasseista ja vanhoista sukkahousuista työstettyihin kynnysmattoihin.

”Kotti-mummun aarre”

Käsityökirjasarjan on ideoinut nelihenkinen toimituskunta, ja artikkelit on kirjoittanut 12 tutkijaa tai käsityönopettajaa.

Kirjaa elävöittävät henkilökohtaisiin muistoihin pohjautuvat lyhyet Olipa kerran -tarinat.

”Mikä ihmeen pelleriini?” kertoo koulupojan virkkaamasta hartiaviitasta. ”Kotti-mummun aarre” käsittelee mummun ompelemia alushousuja, jotka ovat kulkeneet suvussa perintönä.

”Lapsuuden kodin liinavaatekaapissa” lakanat olivat tiukoilla rullilla, ja rullat ristikkäisissä pinoissa. Erityisen kiinnostava oli kaapin alaosa – se oli joululahjapakettien piilopaikka.

Muistojen äärellä

Suomalaiset käsityöaarteet on laaja kokoomateos tekstiiliperinteestämme. Tämänkaltaista teosta on jo odotettukin.

Kirjojen äärelle voi kokoontua muistelemaan vaikkapa omien kouluaikojen ensimmäisiä mustekynän pyyhkimiä tai vohvelipujotustöitä.

Kirjasarjaa täydentää **Anne Sneckin** ja **Raija Sairasen** kirjoittama Iki-ihanat käsityöaarteet.

Siihen on koottu teko-ohjeet pitsipeittoon, sammaltyynyyn, Lovikka-lapaseen ja muutamaan kymmeneen muuhunkin kirjasarjassa esiteltyyn käsityöhön.

SIRKKA-LIISA RANTA

Suomalaiset käsityöaarteet 1–2. WSOY 2012. Kirja kuuluu Bonnier Books Finland Oy:n arvoteoksiin. 2 x 207 sivua.

Anne Sneck, Raija Sairanen: Iki-ihanat käsityöaarteet. WSOY 2012. 128 sivua.

KIRJAN KUVITUSTA/ SUOMALAISET KÄSITYÖAARTEET

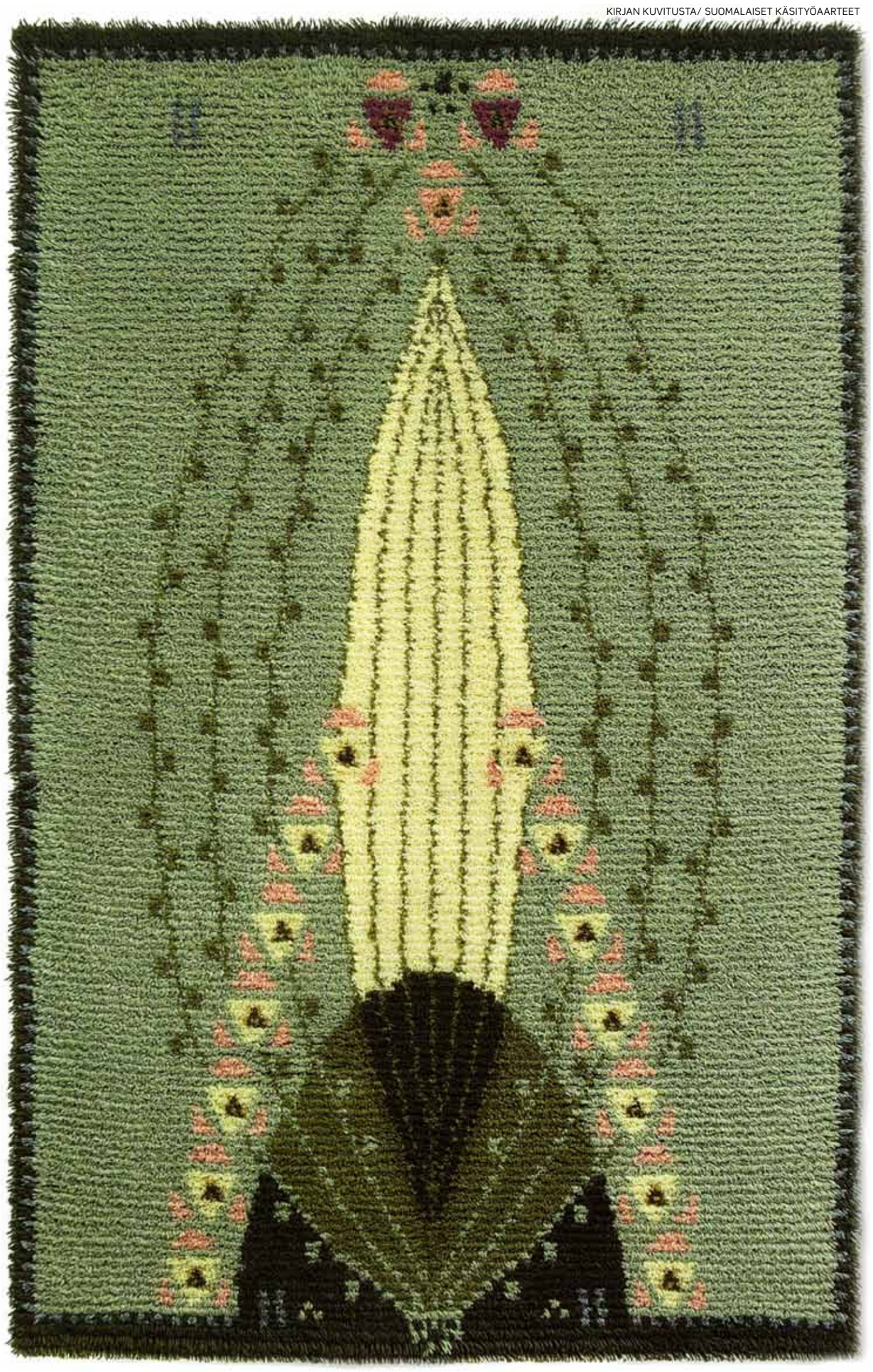

Eliel Saarisen vuonna 1904 suunnittelema Ruusu on tunnetuimpia jugendryijyjä.

Alusvaatteet valmistettiin ennen vanhaan itse. Nimikoidut naisten alushousut ovat 1890-luvulta.

Tallukkaat eli töppöset olivat monessa maakunnassa suosittuja jalkineita viime vuosisadan alussa.

Pannumyssy Kukko vuodelta 1950 on Timo Sarpanevan käsialaa.